

На наступному етапі необхідно у відповідне поле програми ввести масу трупа. Маса трупа можна вчислити шляхом зважування за наявності в судово-медичній установі відповідних ваг, або секційного столу, що має функцію зважування. У разі відомої маси трупа необхідно ввести її у відповідне поле програми. Якщо неможливо зважити труп, то маса тіла встановлюється шляхом розрахунку за сукупності антропометричних показників за згаданими методиками. Для цього в програмі є блок автоматичного розрахунку маси тіла, що відкривається при натисканні кнопки «Розрахувати». При цьому на вибір подані три методики розрахунку маси тіла з відповідними до цих методик полями для введення показників. У кінці кожного з поданих методів наявні дві кнопки: «Обчислити» та «Використати». При введенні необхідних показників і натисканні кнопки «Обчислити» виводиться результат обчислення, який можна використати в подальших розрахунках, натиснувши кнопку «Використати».

Важливим етапом у застосуванні програми є прийняття рішення про застосування корегувального коефіцієнта до маси тіла. Метод С. Henssge розроблений для певних стандартних умов, за яких оголене тіло із сухою шкірою лежить спиною, зверненою до термічно індиферентної поверхні, тобто яку додатково не нагрівають і не охолоджують (наприклад: підлога кімнати, сухий ґрунт, газон), а біля тіла відсутній рух повітря та джерело теплового випромінювання. За нестандартних умов перебування трупа (наявність і стан одягу, наявність вітру, вологість) необхідно використати поправочні коефіцієнти до маси тіла. У програмі цей коефіцієнт можна ввести вручну, відповідно до викладених в існуючих таблицях відповідних показників. Також у програмі є можливість скористатися автоматичним вибором корегувального коефіцієнта у відповідному блоці цієї програми, що з'являється на екрані при натисканні кнопки «Розрахувати».

У цьому блоці програми треба позначити відповідні до конкретних обставин умови середовища перебування трупа та його ложе. При цьому є можливість фіксувати зміни коефіцієнта в нижньому лівому куті блока. Після обрання відповідних критеріїв, отриманий коефіцієнт можна використати при натисканні кнопки «Використати».

На заключному етапі застосування програми, після введення всіх необхідних даних, слід натиснути на кнопку «Обчислити» та, за дотриманням коректності передбачених методом показників, у нижньому полі програми відобразиться результат обчислення ДНС померлої особи з урахуванням допустимого інтервалу, відповідно до умов у яких настала смерть. За наявності некоректних даних обчислення проведені не будуть і відкриється відповідне вікно з поясненням причини неможливості розрахунку ДНС.

Отже, проведені дослідження дозволяють підбити підсумок, що застосування авторської програми «PoD – Давність смерті» дозволить судово-медичним експертам швидко й достовірно визначати ДНС прямо на місці події та надавати судово-слідчим органам необхідну інформацію.

СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ ДАВНОСТИ НАСТУПЛЕНИЯ СМЕРТИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ОРИГИНАЛЬНОГО ANDROID ПРИЛОЖЕНИЯ

Губин Н. В., Борщ С. С., Саенко М. С.

Разработана оригинальная авторская современная программа вычисления давности наступления смерти для устройств под управлением операционной системы Android на основе существующих алгоритмов и методов расчета давности наступления смерти по трупному охлаждению. Описана последовательность действий при использовании предложенной программы на практике судебными медицинскими экспертами.

FORENSIC MEDICAL DETERMINATION OF PRESCRIPTION OF DEATH COMING WITH USE OF ORIGINAL ANDROID APPENDIX

Hubin M. V., Borshch S. S., Saienko M. S.

The message presents an original author's modern program computing the prescription of death coming to be used for devices controlled by Android operating system based on existing algorithms and methods for calculating the prescription of death coming by cadaver cooling. The sequence of actions when using the proposed program in practice by forensic medical experts is described.

УДК 340.624.6

В. В. Хижняк, доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства Харківського національного медичного університету, кандидат медичних наук, доцент, e-mail: v.v.khyzhniak@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТОРТУР

Нещодавно було зроблено акцент стосовно необхідності посилення зусиль систематизації проблематики судово-медичної оцінки насильницьких дій шляхом заподіяння мук і мордування¹. Для оновлення методології дослідження тортур було запропоновано типологію тортур, основні судово-медичні

¹ Визначення понять і систематизація насильницьких дій, що вчиняються шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань / М. М. Тагаєв [та ін.]. Суд.-мед. експертиза. 2015 № 1 (трав.) С. 8–19;

критерії тортур, визначено перспективні напрями досліджень. Були спроби подальшого вдосконалення судово-медичних ознак тортур, які пропонувалося проводити за такими напрямками: окремо для живих осіб і для трупів. В останньому випадку, на нашу думку, обов'язковим є застосування візуальних, фізико-технічних, лабораторних та інших додаткових методів дослідження трупного матеріалу¹.

С. В. Козлов зі співавторами розглянули чинне нормативно-правове забезпечення особливих способів спричинення фізичних і психічних розладів, але вони практично ототожнюють поняття «муки» та «мордування». Автори наголошують, що існує певна інформаційна недостатність методів оцінювання тортур унаслідок невеликої кількості таких випадків. Із таким твердженням важко погодитися². На нашу думку, слід приділяти певну увагу та своєчасно давати судово-медичну оцінку методам каральної медицини, яка століттями застосовувалася офіційно й потайки нашими попередниками й нині³.

В. В. Войченко зі співавторами показують правомірність судово-медичної оцінки тортур у форматі «Стамбульського протоколу». Для цього ними пропонується проводити якісну документальну фіксацію шляхом об'єктивної оцінки результатів медичного обстеження потерпілого та вивчення відповідної медичної документації, використання фотографічної зйомки, відтворення графічних зображень тілесних ушкоджень на контурних схемах і базових 3D-моделях тіла людини, застосування додаткових діагностичних лабораторних методів обстеження, дотримуючись такого правила: чим більше об'єктивних даних, тим доступнішим є встановлення істини⁴.

Зазначені публікації та деякі інші повідомлення доводять необхідність удосконалення методології судово-медичного супроводу розслідування катувань, у зв'язку з чим нами пропонується обговорити введення в обіг нових понять і термінів.

Розділ судової медицини, що вивчає насильницькі дії, пропонуємо називати «скліротитологією» (походить від грецької *σκληρότητα* – жорстокість). Для обговорення також надаємо ще два латинські синонімі назви того ж розділу – «круелтологія» або «круелтіологія» (походить від латини *crudelitas* – жорстокість). Тоді проведення судово-медичних експертиз щодо насильницьких дій, жорстокого поводження, тортур слід називати відповідними термінами «скліротитія» (грецький варіант) або «круелтія» (латинський варіант).

З іншого боку, у разі застосування для назви відповідного розділу судової медицини слів «тортури» або «мордування» в грецькому варіанті отримаємо нову назву розділу – «вазаністріологія» (походить від грецької *βασανιστήριον*). У варіанті латинською мовою новий термін буде мати назву «круціатологія» (походить від латини *cruciatus*). Для проведення судово-медичних експертиз з приводу насильницьких дій і тортур застосовуємо нові назви, що походять від відповідної мови, «вазаністрія» або «круціатія».

Автору цього повідомлення максимально імпонує нова назва згаданого розділу судової медицини на основі перекладу на німецьку слів «тортури» і «мучення» (нім. – *die Folter*) – «фолтерологія», а проведення експертиз – «фолтерія». Інші варіанти німецькою менш цікаві та зручні. Від німецької *die Marter, die Qual, die Angst* – «мартерологія», «куалогія», «ангстологія».

Пошук по Інтернету станом на 30.06.2018 р. запропонованих нами нових назв розділів судової медицини й експертної практики («скліротитологією», «круелтологія», «круелтіологія», «скліротитія», «круелтія», «вазаністріологія», «круціатологія», «вазаністрія», «круціатія», «фолтерологія» та «фолтерія») показав їх відсутність в обігу. Лише заради справедливості слід зазначити наявність поняття «круціатус» (від англ. – *cruciatus*) – накладання прокляття-катування, яке застосовується в кіносеріалі про Гаррі Потера.

Таким чином, запропоновано зосередити зусилля на методологічних підходах до судово-медичної експертизи тортур шляхом удосконалення й уведення в обіг нової термінології.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ПЫТОК

Хижняк В. В.

В сообщении показана актуальность судебно-медицинской экспертизы насильственных действий, жестокого обращения и пыток. Публикаций в судебно-медицинской литературе мало, но они поднимают методологические вопросы этого вида экспертизы и проблемные аспекты судебно-медицинских критериев

Уніфікація і систематизація насильницьких дій, що вчиняються шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань / В. Д. Мішалов [та ін.]. *Сучасні досягнення в галузі судової медицини та проблемні питання при проведенні судово-медичних експертиз у відділі комісійних експертиз та у відділі експертизи трупів*: зб. матеріалів міжнар. конф., м. Львів, 2–3 черв. 2016 р. Львів, 2016. С. 252–257.

¹ Проблеми судово-медичної діагностики тортур / В. В. Хижняк [та ін.]. *Медична наука в практику охорони здоров'я*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 20.11.2015. Полтава: УМСА, 2015. С. 49–50.

² Експертно-діагностичні ознаки насильницьких дій при окремих видах фізичного впливу на людину / С. В. Козлов [та ін.]. *Суд.-мед. експертиза*. 2014. № 1 (квіт.). С. 71–72.

³ Експертні підходи к оценке истязаний и пыток / В. В. Хижняк [та ін.]. *Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики*: тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті засл. проф. М. С. Бокаріуса (м. Харків, 20 груд. 2016 р.). Харків: ХНУВС, 2016. С. 291–293.

⁴ Судово-медична оцінка проявів заподіяння катувань і мордувань та шляхи їх ефективної документальної фіксації у форматі «Стамбульського протоколу» / В. В. Войченко [та ін.]. *Суд.-мед. експертиза*. 2017. № 1. С. 25–30.

и доказательств. Для углубления методологических подходов автором предложены новые названия раздела судебной медицины, изучающего пытки и пограничные вопросы, а также новые названия этого вида экспертиз на основе греческих и латинских слов. Наиболее удачное новое название, по мнению автора, – это соответственно «фолтерология» и «фолтерия».

METHODOLOGICAL ASPECT OF FORENSIC MEDICAL EXAMINATION OF TORTURES

Khyzhniak V. V.

The message shows the urgency of forensic medical examination of violent acts, cruel treatment and tortures. There are few publications in the forensic medical literature, but they raise the methodological issues on this type of examination and the problematic aspects of forensic medical criteria and evidence. To deepen the methodological approaches, the author suggests new names for the section of forensic medicine, dealing with torture and border issues, as well as new names for this type of examination based on Greek and Latin words. According to the author, the most successful new names are “folterology” and “folteria”, respectively.

УДК 340.66:616-001:656.08

М. В. Губін, доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства Харківського національного медичного університету, кандидат медичних наук, доцент, e-mail: m-gubin@ukr.net,

О. І. Малихіна, заступник начальника Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, e-mail: em19.65@ukr.net,

І. Ю. Сербіненко, завідувач відділу Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, e-mail: sme_khnmi@email.ua,

Є. О. Войтов, судово-медичний експерт Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, e-mail: evoitov@ukr.net

АЛГОРИТМ ДІЙ СУДОВО-МЕДИЧНОГО ЕКСПЕРТА В ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОДАХ

Комплексні судові експертизи (судово-медичні та автотехнічні), які призначаються правоохоронними органами у випадках дорожньо-транспортних пригод (ДТП), належать до найбільш складних видів експертних досліджень у практиці обласних бюро судово-медичної експертизи. Проведення такого роду експертиз вимагає від судово-медичного експерта достатньої відповідної теоретичної підготовки та кваліфікації. Крім того, складність проведення таких експертиз ще зумовлена постійною появою на дорогах України нових, сучасних транспортних засобів, які мають оригінальну конструкцію кузова та салону. Це, у свою чергу, в разі ДТП зумовлює виникнення на тілі постраждалого нетипових і «некласичних» тілесних ушкоджень, що може призводити до труднощів при проведенні їх експертної судово-медичної оцінки.

На першому місці за частотою призначення правоохоронними органами таких експертиз є випадки автотравм при зіткненні транспортного засобу, що рухався, з пішоходом. При цьому можливе перекочування постраждалого колесом транспортного засобу. У цих випадках правоохоронні органи, як правило, ставлять питання про механізм і послідовність виникнення тілесних ушкоджень, наявність ознак перекочування колесом транспортного засобу тіла постраждалого. На другому місці за частотою призначення стоять комплексні експертизи при автомобільній травмі в салоні автомобіля. При цьому найчастіше ставиться запитання: хто сидів за кермом транспортного засобу? Об'єктивне та вичерпне вирішення цих питань у ході комплексних експертиз можливе лише при дотриманні чіткого алгоритму дій судово-медичного експерта.

У відділі комісійних експертиз Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи протягом 2013–2017 рр. нами було проведено більше 150 комплексних судово-медичних і автотехнічних експертиз при ДТП. Довід проведення таких експертиз та аналіз спеціалізованої літератури дозволив напрацювати певний алгоритм дій судово-медичного експерта при проведенні таких експертиз. На першому етапі проведення експертизи необхідно ретельно вивчити матеріали провадження, провести судово-медичну оцінку наявних тілесних ушкоджень на тілі постраждалого і його одязі, скласти план проведення експертизи та запросити у слідчого додаткові матеріали за потреби. На другому етапі сумісно з судовим експертом у галузі автотехнічних досліджень необхідно провести ретельний огляд транспортного засобу з фіксуванням виявлених пошкоджень на автомобілі та в разі автотравми при зіткненні пішохода з транспортним засобом, що рухався, необхідно виміряти висоту розташування пошкоджень на авто-